

Combat naval de 1765 en el què moriren sis mariners de Canet

Jordi Soler i Moradell

Centre d'Estudis Canetencs

The naval battle in 1765 in which six sailors from Canet de Mar perished

Els registres als llibres d'òbits parroquials de Canet, motivaren a l'autor a cercar documentació del combat en què es trobaren involucrats els mariners de Canet, tripulants de tres galiotes de l'Armada Espanyola, contra un xabec corsari algerià l'any 1765. Un dels freqüents enfrontaments navals amb corsaris nord-africans, que durant segles es produïren a la Mediterrània occidental.

Paraules clau: Corsaris algerians, Eivissa, combat naval, segle XVIII, Armada Espanyola, Xabec algerià, Galiota espanyola.

The parochial registers of deaths in Canet de Mar led the author to look for information about a naval combat in which sailors from Canet were involved. They were crewmen on board three galleons from the Spanish Navy who fought against an Algerian xebec in the year 1765. This was one of the frequent naval confrontations with North African corsairs which for many centuries took place in the western Mediterranean Sea.

Keywords: Algerian Corsairs, Ibiza, naval combat, 18th century, Spanish Navy, Algerian xebec, Spanish Galleon.

Durant els treballs de buidat i recerca, en els llibres parroquials d'òbits de Canet em va sobtar trobar les inscripcions de sis mariners de les quals el vicari havia anotat: "*Ofici de enterro^[1] per(...) que morí en una galiota del Rey de Espanya combatent ab los moros, per los quals foren vensuts y presos davant de Ivissa als 7 de setembre de 1765*". Les sis inscripcions són de:

Pau Roig, jove mariner,^[2] Cristòfol Murtra, mariner,^[3] Salvador Castanyer, jove mariner,^[4] Salvador Aulet, mariner,^[5] Jaume Casanovas, jove mariner,^[6] Joan Llobet, mariner.^[7]

El qualificatiu de "jove" equival a solter. La filiació dels tres solters es més difícil ja que la inscripció no dona el segon cognom i, per tant, poden ser diversos candidats.

Els casats, més fàcilment identificables, són: Cristòfol Murtra i Gispert, de 34 anys fill de Cristòfol, treballador de la terra i de Teresa Gispert i Manyà, casat el 1763 amb Maria Rosa Xiqués i Molins amb qui va tenir un fill, nat el maig del mateix 1765 i que molt probablement no va conèixer.

Salvador Aulet i Gispert, mariner de 32 anys, fill de Joan Aulet i de Maria Gispert i Manyà, era cosí per part de mare de l'anterior, casat amb Caterina Prats i Pasqual, amb qui tingué tres fills un dels quals, Joan Aulet i Prats, sobrevisqué la infantesa i als 18 anys ingressà a l'Escola de Pilots d'Arenys, on es graduà.

Joan Llobet i Murtra, de 35 anys era fill de Josep

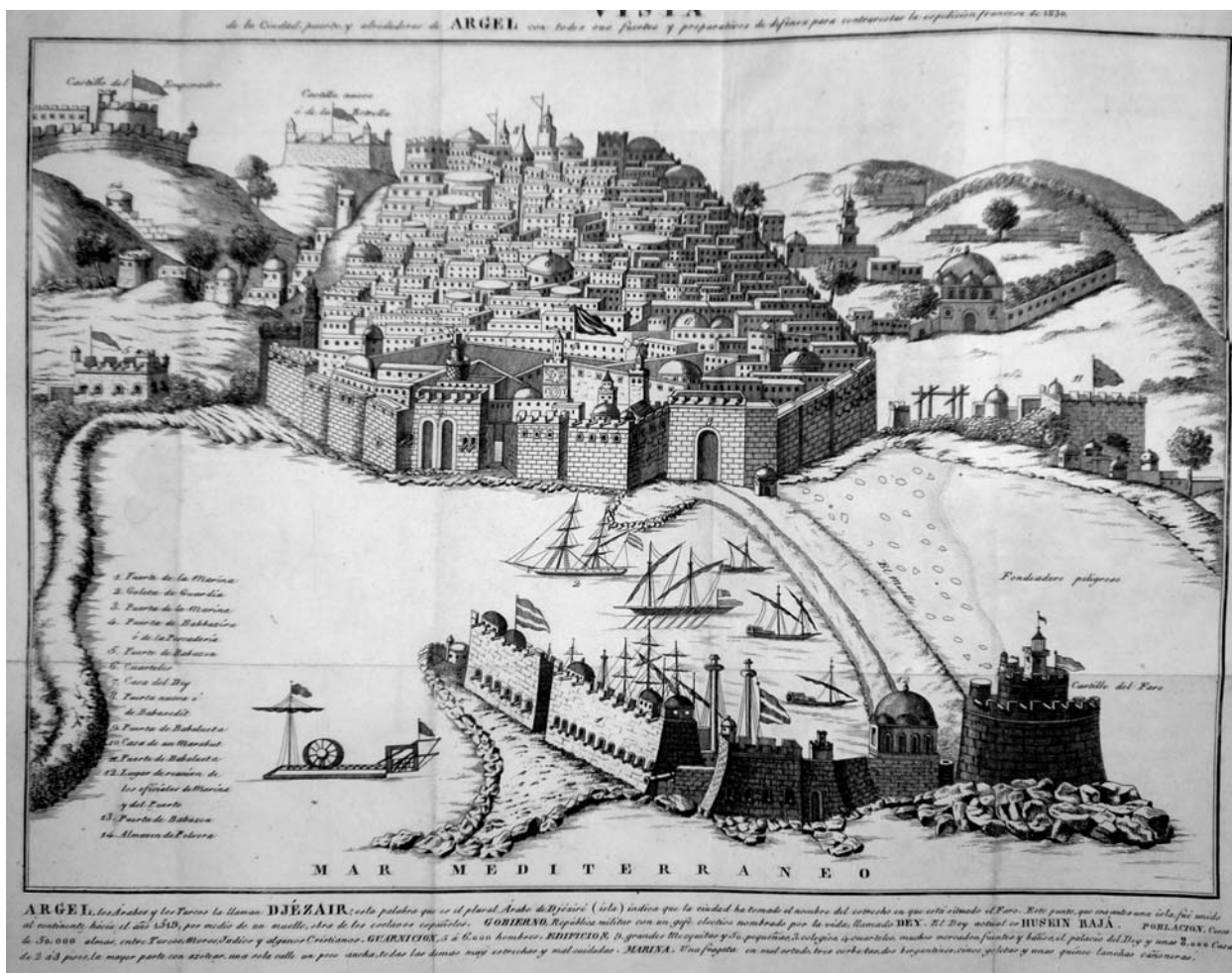
Llobet, traginer de Canet i de Teresa Murtra i Colomer, els seus avis paterns Pere i Marina eren moliners de St. Cebrià, i els materns Bonaventura, mariner i Marta, ambdós de Canet. S'havia casat als 28 anys amb Caterina Batistapau i Fontrodona amb qui tingué tres fills. Tots tres, doncs, estaven emparentats.

De servei a l'Armada a Cartagena

A la fi de la Guerra dels Set anys, que significà la consolidació del poder naval dels anglesos, per la Pau de París, França es veié obligada a la devolució de l'illa de Menorca als anglesos, de la qual havien estat expulsats per l'armada de Lluís XV el 1756.

A la Mediterrània sud-occidental els corsaris algerians suposaven un greu problema per a la navegació, que l'Armada Espanyola intentava contrarestar amb els seus xabecs armats i galiotes, així com amb l'ajuda dels corsaris amb patent oficial, molts d'ells eivissencs i mallorquins com Salvador Grisaldo, Joan Palau i el famós Antoni Barceló.

La falta de gent de mar per l'Armada Espanyola s'havia resolt amb la creació de la "Matrícula de Mar", per la qual tots els homes de mar: pescadors, mariners, pilots, mestres d'aixa, calafats, velers, corders... per poder exercir el seu ofici eren obligats a matricular-se de forma que podien ser cridats, en qualsevol moment, al servei de l'Armada. Tal fou el cas dels joves de Canet i els d'altres poblacions de la costa, que a la

Ciutat i port d'Alger el 1830

primavera de 1765 foren concentrats a Cartagena. Allà, junt amb mariners d'altres procedències, foren destinats a la vigilància marítima a les ordres de l'alferes Antonio de Albornoz y Mantilla, comandant de les galiotes de 70 tones *Vigilante*, *Golondrina* i *Brillante*.^[8] La tripulació de la galiota capitana, la *Vigilante* estava formada per mariners, sembla que majoritàriament catalans, cosa que feia més suportable el llarg període de servei, tot i que no coincidia amb les normes de la marina que recomanava la distribució en diferents vaixells.^[9]

Les galiotes, versió reduïda de les galeres, solien estar equipades amb 16 o 24 parells de rem; eren de poc calat i borda baixa per facilitar el treball dels remers, una sola coberta i mànega reduïda però amb una considerable eslora ocupada pels bancs dels remers. Disposaven únicament dels castells de proa equipats de canons^[10] i de popa com a espai per als comandaments. Aparellades amb veles llatines als pals major i trinqueta per aprofitar els vents favorables, eren vaixells ràpids i àgils en el mar, però amb certa desavantatge enfront dels vaixells de gran tonatge, alta borda i gran nombre de canons a ambdues amures. La tripulació de la *Vigilante* estava formada per 126 persones^[11]:

5 Oficials majors: el comandant alferes Antonio Albornoz, un segon alferes de fragata, un capellà, un comptador i un cirurgià.

1 guarda-marina.

5 Oficials de Mar: el pilot pràctic, el contramestre i el

seu segon, un guardià i el mestre d'aixa-calafat.

2 Oficials d'Artilleria, un bombarder i un artiller.

108 de personal de marineria, format per 40 artillers de mar, 60 mariners, 2 patges i 6 criats.

5 d'Infanteria: un caporal i 4 soldats.

Les altres dues galiotes disposaven de pràcticament idèntic nombre de tripulants.

El dia 23 de maig de 1765 sortiren de Cartagena set galiotes en missió de vigilància, que patrullarien tot l'estiu. A finals d'agost la *Vigilante*, la *Golondrina* i la *Brillante* eren en aigües d'Eivissa.

El combat naval del 7 de setembre de 1765.

En aquell temps era capità general de les Balears Antoni Alòs i de Rius, marquès d'Alòs, i governador militar d'Eivissa, Don Tomàs de Tobalina. Els informes d'aquest al seu superior, es troben dipositats actualment a l'Arxiu Històric Militar de l'Hospital de Sta. Margalida de Mallorca. D'altres papers que ens han permès reconstruir els fets són: la Historia de Ibiza d'Isidor Macabich; l'article de Joan Llabrés publicat a la revista Ibiza de març-abril de 1946, i les recerques entre els documents de l'Archivo del Museo Naval de Madrid.

El primer de setembre l'esquadra de les tres galiotes varen donar fons al port d'Eivissa per proveir-se abans de fer singladura de retorn cap a Cartagena. La *Vigilante* amb el comandant de l'esquadra Antonio Albornoz, la *Brillante* manada per Vicente Heceta Udagoitya i la *Golondrina* per Diego Garcia de Pòstigo y

Manrique, ja abastides de queviures, salparen del port d'Eivissa, possiblement vorejant l'illa pel nord. La nit del 6 al 7 la passaren a redós de l'illa Conillera a la boca de la badia de Sant Antoni de Portmany,^[12] l'endemà a les 8 del matí ja eren fondejades a la Cala Vedella. Cap a les 12 del migdia els seus vigies, que estarien apostats en un turó prop de la cala, descobriren un xabec eivissenc que navegava a tot drap, al sud-oest dels illots d'Es Vedrà, en direcció als freus per entrar al port de Eivissa, perquè fugia de dues embarcacions que el perseguien a la seva popa. El comandant Albornoz ordenà llevar el fondeig i deixant les llanxes a la cala, hissaren veles i armaren els remos disposats a intervenir en ajuda del xabec eivissenc.

Vegem l'informe dels fets, redactat el dia següent, per l'alferes de navili Vicente Heceta, accidentalment comandant de la flotilla i que el governador Tobalina va fer arribar al capità general de Balears:

“Relación de lo acaecido la tarde del día 7 de septiembre de 1765 en el combate que tuvieron las galeotas Vigilante, Golondrina y Brillante del mando del alférez de navío don Antonio de Albornoz, con un jabeque argelino de porte de 12 cañones y como 250 moros de tripulación,

Al amanecer de dicho día nos levamos de las Conejeras con ventolina del NE., y a las 8 de la mañana dimos fondo en Cala Vadella.

A las 12 de este día se dió la noticia (que) venían de SO., de dicha cala tres embarcaciones, cuyas dos posteriores daban caza a la primera que parecía ser y efectivamente era un jabeque ibizenco que hacía toda la diligencia por la isla de Ibiza, en cuya inteligencia puso el Comandante señal de levarse, lo que se ejecutó dejando en tierra las lanchas para que no nos estorbasen.

Luego que llegamos más inmediatos, dicho jabeque ibizenco nos dió razón que era un jabeque la embarcación más inmediata y la otra más atrasada no se pudo entender bien por el ruido de la palamenta^[13] e ir propasada y sin bocina.

Poco después nos vieron los enemigos e inmediatamente arribaron en popa, adelantándose mucho la más atrasada, pero el jabeque insensiblemente le entramos, pues luego que advertimos dicha maniobra cazamos todas nuestras velas.

En este intermedio hablamos con el Comandante y quedamos de acuerdo de no abordarle hasta que se pusiese señal y en poco espacio de tiempo llegamos a medio tiro de cañón, a cuya distancia rompimos el fuego casi todos a un tiempo e igualmente el enemigo virando sobre nosotros.

Repetimos los fuegos hasta llegar con menos de tiro de pistola y con la virada nuestra y suya nos propasamos, a excepción del Comandante, que a lo que verosiblemente se concibe, no pudo evitar el abordaje, que viendo preciso animó varonilmente su gente, pero esta le faltó al mejor tiempo, arrojándose sin resistencia al agua.

Igualmente se acobardó la tripulación de

la Golondrina, en cuyo buque su capitán don Diego Postigo, no obstante la actividad de su segundo D. Antonio de Córdoba, que llegó hasta a echar mano a los cabos de labor, acompañado del contra maestre, y algunos, aunque pocos, de más valor, para hacer virar su galeota e ir a abordar al enemigo, de quien no pudo menos de alejarse con la dilación de no haber podido maniobrar, en cuya estación reconocieron haber virado la embarcación más separada sobre ellos sin tener más recurso que dejarse ir en popa, cuya disposición vista por nosotros, orzamos todos en vuelta de Ibiza, disposición con que nos separamos del enemigo.

Toda la tripulación de los tres buques, a excepción de muy pocos, absolutamente nos faltó, de modo que ni el Comandante, que se sacrificó, pudo resistir el abordaje, ni la Golondrina, ni la Brillante maniobrar en su defensa, por el total abandono de la gente.

Hallándose el viento bastante fresco nos puso en la disposición que: romper el fuego, continuación del abordaje y rendición del Comandante y separación, llegaría escasamente a 20 minutos.

Fue el combate a 12 millas de Es Vedrà demorándonos al ENE., _ Vicente Heceta.

El dia 8 la *Brillante* i la *Golondrina*, que escaparen del combat, entraren al port d'Eivissa; aquesta darrera, amb el cos del seu capità, l'alferes Diego del Postigo, mort d'una escopetada durant el combat. El governador baixà de Dalt Vila a la Marina i posà en alerta la guarnició, ajuntant 192 homes, així com féu consultes amb els patrons Joan Palau, Joan Ramon i el corsari eivissenc Salvador Grisaldo,^[14] que just entrava a port. Tots foren del parer, junt amb el comandant Heceta, que amb el temps transcorregut i el vent existent, el xabec moro amb la galiota i la tripulació capturada estaria ja prop d'Alger i era inútil intentar atrapar-los. S'acordà que un xabec eivissenc acomboiés les dues galiotes del Rei, en el seu retorn a Cartagena, fins a la costa d'Espanya. Al dia següent enterraren el cadàver de l'alferes Diego del Postigo al convent de Sant Domingo, i acabaren de reparar l'antena de trinqueta de la *Brillante* trencada d'una cananada dels algerians. Arribaren avisos de les talaies d'Ubarca i de Corona de la presència de veles sospitoses que motivaren que la tropa de la guarnició prengué les armes, «para lo que pudiese ocurrir»,

Cala Vedella

però finalment no hagué d'actuar. Al matí de dit dia sortiren les dues galiotes acompanyades del xabec del patró Joan Palau que «es de los mejores de este puerto», després de ser abastits per al retorn a les costes d'Espanya.

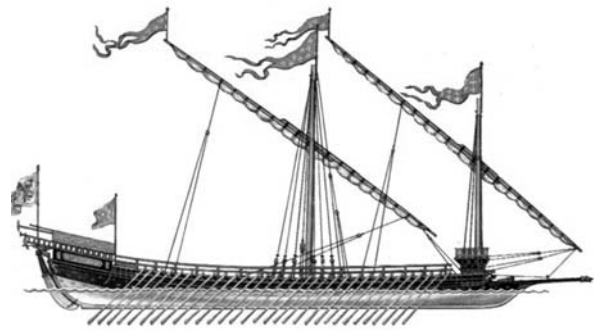
Galiota navegant vent en popa i amb rem

La notícia dels fets s'escampà amb rapidesa, així al *Noticiari de tots els successos que han ocorregut en la isla de Ma-*

llorca 1746-1883^[15] de Gabriel Ferrer, es llegeixen les següents notícies, obtingudes de diverses fonts, no sempre coincidents amb els fets relatats per Vicente Heceta:

* *Digous a 12 dits (setembre 1765) a mitx dia es arriuat el Xabech del patró Xiquer*^[16] *de Cartagena y a portat la funesta noticia que un xabech y una galiota de Moros devant de Ivisa han pres una galiota de la Esquadra que eran tres comandades per Dn.... , mentres que una atacava el xabech de Moros, las altres dos galiotas fogiran y las lanxas de las galiotas y en vista de axó los Moros se passaren a baix y quan foren arrambats, los Moros saltaren dins de la galiota y tallaren*^[17] *molts cristians y mataren el capità.*

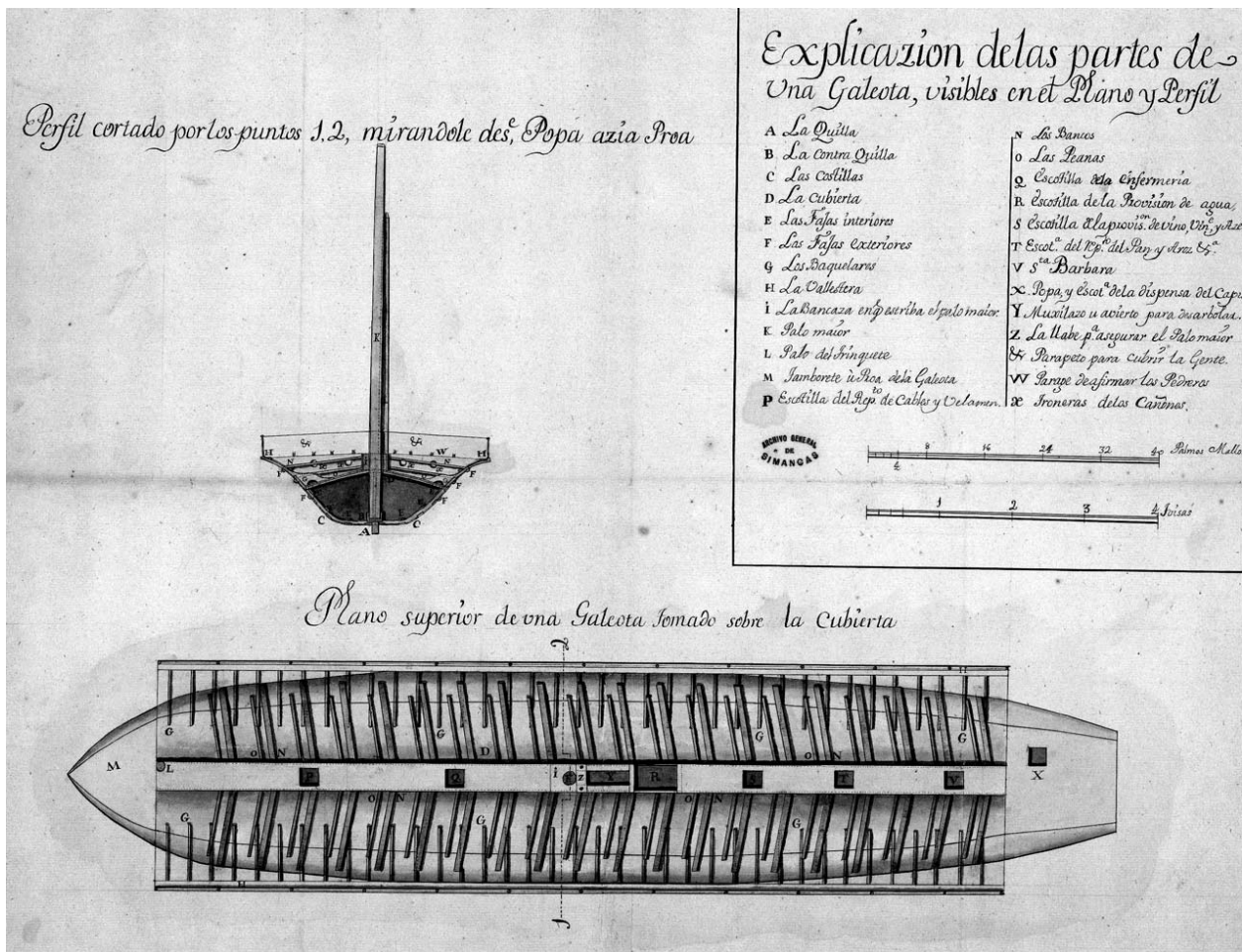
* *Quant la comandanta de las tres galiotas, que estavan dant fondo a nel Cap Roig de Ivisa, digué a*

Alçat d'una galiota amb major itrinqueta amb veles llatines

los dos capitans de las dos galiotas yo vaig a pendre llenya de aquell xabech que vex que serà Mallorquí, vosaltres quedau aquí, y si veis fum ja vindreu; la comandanta arribà al xabech y fonch el xabech del canonge que este any passat los Moros prengueren a los Ivisenchs. El Arrais^[18] *va fer abaxar los Moros baix á la estiba, y quant lo Arrais va veure que la galiota era tota sola, de imprevisit la arrambà y mataren lo comendant y cristians, las dos galiotes que estaven dant fondo fogiren dins el Port de Ivisa y el Capità de una galiota morí de una bala y lo altre capità el posaren pres, tres homes se tiraren a la mar y arribaren a Ivisa.*

* *Diurne 15 de dits (setembre) son vinguts 3 xabechs Ivisenchs y el xabech del Patró Veny de Cartagena, han confirmat la noticia de que el xabech*

Secció i planta d'una galiota

«(...)se les destina por dos años a los trabajos de este Arsenal (de Cartagena) en calidad de presidarios».^[22]

Després del combat, els que sobrevisqueren, 52, segons la nota publicada a Mallorca, foren duts a Alger com esclaus. El comandant Antonio de Albornoz i cap de l'esquadra, pel que sabem,^[23] va rebre set ferides d'arma blanca durant el combat i fou fet presoner i esclau a Alger durant tres anys i un mes arrastrando cadenas y grillos. Des de la presó d'Alger va fer arribar a Cartagena «(...) la relación de cautivos de los individuos de la tripulación»; document que no he localitzat als arxius consultats. Tampoc no hem pogut confirmar si algun altre mariner de Canet sobrevisqué a l'atac i fou fet esclau. Una ordre del Rey del 2 d'abril de 1766 concedia als captius un sou diari equivalent a l'habitual per la tropa embarcada.

Total de morts

Si de les 126 persones embarcades en la *Vigilante*, restem els 52 que foren portats a Alger com esclaus i els 7 que es tiraren al aigua, es dedueix que moriren en el combat 67 homes de la *Vigilante* (68 amb el comandant de la *Golondrina*).

El rector de Canet, en aquelles dates Joan Prat, degué fer gestions a l'autoritat de Marina per aconseguir un subsidi per a la muller de Salvador Aulet, i de segur també per a les altres dues viudes, com veiem en una pàgina en blanc del Llibre 5 de Testaments on hi ha un esborrany de la petició d'ajut que diu:

"Forma de Certificats"

"Joan Prat en S.J. Dr. Pre. Cura Propio Párroco de la villa y término de Canet de Mar, Obispado y corregimiento de la ciudad de Gerona, Principado de Cataluña, abajo escrito:

"Certifico, doy fe y testimonio. Que Catalina Prats, viuda consorte relicta de Salvador Aulet, vecino de dicha villa, quien murió en la función que aconteció a la Goleta Capitana de España en el año de mil setecientos sesenta y cinco, es y se mantiene, en el día, viuda. Y que quedó viuda de la resulta de dicha función y con un hijo muy pequeño, hijo del susodicho Salvador Aulet en cuyo testimonio así lo firmo en la dicha villa de Canet de Mar a los..."

Fent un repàs als arxius parroquials de les poblacions de la costa del bisbat de Girona, he trobat a Cadaqués i a Tossa la referència de dos mariners, que moriren en el mateix combat. El rector de Cadaqués de l'època testimonia el fet, així com critica els que fugiren: «28 de noviembre 1765 Se ha celebrat cos present de Joseph Costa, mariner del carrer del Portal de la font de Cadaqués, mort lo dia vuyt de setembre de dit any en lo servey del Rey, que Dios guardí, en ocasió del combat de tres galeotas de Espanya ab un xavech de argelins de sis canons de sinch lliures de vala cada hu y ja rendits los moros en lo arrambatge se revelaren los moros y mataren ab alflanges^[24] y pistolas cent (sic) christians entre los quals era dit

de Moros prengue la galiota comendant de las tres de esquadra y han tallat tota la tripulació, sols 3 homes se tiraren a nel mar. Y las altras dos galiotas fogiran y los moros mataren el capità de una ab una escopetada mentes fogia la Galiota que prengueren los Moros. Este matí ana a bordo del vaxell menorquí que vingué de Cartagena.

* Dissapte a 28 de dits (setembre) Ha vingut un xabech Ivisench de Cartagena y ha aportat endianos y un esclau. Ha dat la noticia que han posat tots los mariners y oficials de las Galiotas amarrats a las Galeras.

* Divendres 18 de dits (octubre) Se ha tinguda carta de un esclau de Alger y diu que el capità de la Galiota es viu y te quatre ferides y son 52 esclaus que han trohats dins la Galiota y se acoverdaren.

Conseqüències per als que sobrevisqueren

Tots els oficials de les galiotes *Brillante* i *Golondrina* foren arrestats durant sis mesos, fins al 3 de juliol de 1766, data en què el Rei comunicà l'aixecament de l'arrest.^[19] La tripulació fou també empresonada fins al 10 d'abril de 1766 en què també el Rei resolgué que fossin embarcats en els xabecs del capità corsari Toni Barceló «(...) a fin de que en las ocasiones que se ofrezcan en el corso se hagan acreedores a la gracia de que se les indulte de la pena que se merecen.»^[20] Després de set mesos de navegar a la recerca de combats contra corsaris algerians, el primer de novembre de 1766 foren rellevats ja que: «Se han portado a satisfacción de Antonio Barceló, .. que se les indulte la pena cuando finalice la campaña, sirviendoles de castigo la que han hecho sin sueldo alguno».^[21]

Més dur va ser el càstig pel bombarder i sis dels mariners de la galiota *Vigilante*, que al ser abordats pel xabec algerià es tiraren a l'aigua, però, si bé s'escaparen de ser esclaus a Alger foren condemnats:

Joseph Costa y se asenyoraren de la galeota capitana ab sinquanta y lo capità anomenat Dn. Joseph Alvarnus (sic), que sels portaren Alger y las altres dos galeotas plenas de gallinas castellanias la desampararen,...^[25]

Conclusions

És difícil a 250 anys dels fets i amb informació fragmentària valorar l'actuació dels protagonistes de aquest episodi històric. L'informe del comandant Heceta acusa toda la tripulació de los tres buques «(...) nos faltó, però del mateix informe es dedueix que l'intent era no abordar el xabec hasta que se pusiese la senyal». Interpreto, fins haver-lo castigat prèviament amb l'artilleria, ja que, sens danys previs, un xabec amb una borda més alta que la galiota té tots els avantatges en un abordatge.

El fet és que la galiota capitana es va trobar arrambada sota els moros, sigui per error en la maniobra de la galiota o per l'habilitat del xabec dels moros, corsaris d'ofici, experts en combats, que amb l'estratègia de no deixar-se veure fins al darrer moment, es fàcil d'imaginar l'espant i desconcert que provocarien amb els seus crits al caure de sobte i en nombre molt superior, amb els alfanges i pistoles sobre la tripulació i els remers encara asseguts als bancs amb les mans als remes, tots ells bons mariners, però sense experiència militar.

Si des de l'inici del foc de canons fins a la retirada de les dues altres galiotes, no passaren més de 20 minuts, segons diu Heceta, l'abordatge en aquest espai de temps degué durar pocs minuts, però amb el resultat d'una seixantena de morts, cosa que ens permet imaginar la brutalitat de l'acció.

Els millors lluitadors contra els corsaris algerians eren els corsaris mallorquins i eivissencs que lluitaven pel botí, la tripulació s'enrolava voluntàriament amb coneixement tan dels riscos com dels possibles guanys, i adoptaven les mateixes tàctiques de lluita dels seus enemics. La Marina Espanyola els acceptà per la seva eficàcia, i els concedia llicència de cors. Corsaris com Antoni Barceló, Salvador Grisaldo i altres arribaren a graduacions d'alt nivell a la Marina. No fou fins a l'inici de la colonització francesa d'Algèria, el 1830, que els atacs corsaris cessaren. Pel Tractat de París de 1856 s'aboliren les patents de cors, però Espanya no signà l'abolició del cors fins al 20 de gener de 1908.

[1] Ofici de entierro y eixida és la cerimònia religiosa de comiat quan el cos del difunt no és present.

[2] ADG: Canet de Mar: L05-077, data 2-12-1765.

[3] ADG: Canet de Mar: L05-077, data 4-12-1765.

[4] ADG: Canet de Mar: L05-077, data 5-12-1765.

[5] ADG: Canet de Mar: L05-077, data 6-12-1765.

[6] ADG: Canet de Mar: L05-077, data 11-12-1765.

[7] ADG: Canet de Mar: L05-077, data 10-2-1766.

Torre de Cap de jueu, illes d'Es Vedrà. Al fons, el lloc del combat

[8] Totes construïdes i varades a Cartagena el 1761, 1762 i 1763 respectivament, las dues primeres de 70 tones d'arqueig. (J.P. Merino, Cartagena El Arsenal Ilustrado de Mediterraneo Español. [Ed.? Data?]

Quatre altres galiotes: Concepción, San José, San Francisco i San Antonio , varen sortir a patrullar el mateix dia 23 de maig de 1765. (Arxivo del Museo Naval de Madrid: Documentos de Vargas Ponce: Tomo XXXVI Doc. 166.1-166.4 Fol 191-193).

[9] De fet, el 24 febrer de 1762 el secretario de Estado de Marina, Julian de Arriaga, havia emès una ordre "sobre la conveniencia de que la marineria de una misma provincia vaya repartida en varios bajeles". (Arxivo del Museo Naval de Madrid: Documentos de Vargas Ponce: Tomo XXXVI Doc. 17 Fol.28).

[10] Equipades amb tres canons.

[11] Archivo del Museo Naval de Madrid: Documentos de Vargas Ponce: Tomo XXXVI Doc. 166.1 -166.4.

[12] On ara creix la població turística de Sant Antoni.

[13] Es refereix al soroll dels remes.

[14] Salvador Grisaldo i Prats, nat a la vila d'Eivissa el 4-3-1730. El 19-1-1762 obtingué patent de cors pel seu xabec Nuestra Señora de la Soledad, de 115 tones d'arqueig, 10 canons. El 19-1-1764 havia capturat a les costes de Berberia 3 naus mores i encara una quarta en el curs de la mateixa singladura. Isidor Macabich, Historia de Ibiza. Volum III. Ed. Daedalus, Palma, (1966-67), pàg 45.

[15] "Noticiari de tots els successos que han ocorregut en la isla de Mallorca 1746-1883" de Gabriel Ferrer, recollits en l'article de Joan Llabrès, publicat a la revista Ibiza (març-abril de 1946).

[16] És de suposar que era al port d'Eivissa en els moments dels fets si el dia 12 ja informava a Palma.

[17] tallaren = mataren o feriren amb arma de tall.

[18] Arrais = de l'àrab: " ar-rä'is", "el cap" "el capità", arabisme provinent del català medieval utilitzat per designar un capitost sarraí. Veu recollida també al Diccionario Marítimo Español, Madrid Imprenta Real, 1831. El mateix diccionari documenta una altra variant: " en la forma "Arraez: El dueño, maestro o capitán que gobernaba una nave ó barco"

[19] Archivo del Museo Naval de Madrid: Documentos de Vargas Ponce: Tomo XXXVI Doc. 230 Fol.262.

[20] Archivo del Museo Naval de Madrid: Documentos de Vargas Ponce: Tomo XXXVI Doc. 219 Fol.251.

[21] Archivo del Museo Naval de Madrid: Documentos de Vargas Ponce: Tomo XXXVI Doc. 252 Fol.284.

[22] Archivo del Museo Naval de Madrid: Documentos de Vargas Ponce: Tomo XXXVI Doc. 219 Fol.251.

[23] Per les monografies incloses en la "Galeria de generales de Marina- Madrid 1873-74".

[24] Alfange: Sabre curt i corbat, amb tall a una sola banda que usen els guerrers alarbs i d'altres pobles orientals. (DCVB, p. 488).

[25] ADG: Cadaqués. Defuncions 1762-1813 f-33 Joseph Costa i ADG: Tossa de Mar Defuncions 1753-1779 f-47 Ramon Raix, mr. Mort en combat.